

Ders : 81

Konu : Ramazan ve Oruç ibadetinin hatırlattıkları

Ramazan Oruç Ayı: Takvayı Kazanma

Oruç bütün ümmetlere farz kılınmıştır. Çünkü orucun bireysel ve toplumsal anlamda insana kazandırdığı olumlu davranışlar vardır. Esas amacı da Allah'ın emir ve yasaklarına gönülden bağlılığı ve saygıyı sağlamasıdır. Bunun Kur'ân-ı Kerim ve Sünnette belirlenmiş kavramı "takvâ"dır.

Kur'ân-ı Kerîm bu gerçekliği şöyle ifade eder:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (سورة البقرة 183)

“Ey iman edenler! Oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz.”

Genel anlamda bütün ibadetler insanda olumlu manada davranış değişikliği meydana getirmelidir. Kur'ân-ı Kerîm bunu açık şekilde Namaz örneğinde anlatır:

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ (سورة العنكبوت 45)

“Ve Namazı hakkını vererek kıl. Şüphesiz namaz kötü ve çirkin eylemlere engel olur.”

Hz. Peygamber de:

مَنْ لَمْ تَنْهَهُ صَلَاتُهُ عَنِ الْفَحْشَاءِ، وَالْمُنْكَرِ لَمْ تَزِدْهُ مِنَ اللَّهِ إِلَّا بُعْدًا

“Kimi kıldırdığı namaz kötülük ve çirkinliklerden alıkoymuyorsa onun ancak Allah'tan uzaklığı artmıştır” buyurur.¹ Yine diğer bir hadiste O:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «رُبَّ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا الْجُوعُ، وَرُبَّ قَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ

قِيَامِهِ إِلَّا السَّهَرُ»

“Nice oruç tutanlar vardır ki onun yanına kalan açlık, nice gece namazı kılanlar vardır ki onun yanına kalan da uykusuzluktur”² buyurur.

Hz. Peygamber'in orucun açlık ve susuzluktan ibaret olmadığına dair hadisine bakarak orucun ne olduğu üzerinde durmalıyız.

Bunlardan öne çıkanlarını şöyle hulusa edebiliriz:

¹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (nşr.Hamdi Abdülmecid es-Selefi), Kahire 1415/1994, XI, 54; Kudâî, *el-müsnedü's-Şihâb* (nşr. Hamdi Abdülmecid es-Selefi), Beyrut 1407/1986, s. 305; Muttakî el-Hindî, *Kenzü'l-ummâl*, nr. 20083.

² İbn Mâce, “Sıyâm”, 21.

A. Helal Kazanç Bilinci,

Oruç *fecr-i sâdik*'tan *akşam ezanı vaktine* kadar yeme-içme ve cinsel ilişkiden uzak durmayı gerektiren bir ibadettir. Bu süre içinde kişi diğer zamanlarda kendisine helal olan bir yudum suyu, bir lokma ekmeği yiyemez, eşiyile cinsel ilişkiye giremez. Aksi takdirde orucu bozulur. Bu şunu ifade eder: Oruçlu kişi sair zamanlarda kendisine helal olan bu tür basit şeyleri bile yapamazken orucunu açtıktan sonra haram olanlara hiç el sürmemeli, oruç kendisini helalde kalma kararlılığı konusunda duyarlı hale getirmelidir. Aksi takdirde Allah'ın onun açlık ve susuzluğuna ihtiyacı yoktur. Bir yudum su içemeyen, bir lokma ekmek yiyemeyen birisinin orucunu açtıktan sonra harama el uzatması çelişkidir, eşiyile beraber olamayanın orucunu açtıktan sonra gidip zina etmesi orucun hikmetiyle bağdaşan bir durum değildir.

B. Açlığı ve Susuzluğu Hatırlama,

Oruç, açları ve temiz içme suyu bulamayanları hatırlatan bir özelliğe sahiptir. Gün boyu yiyecek ve içecekten uzak kalan oruçlu mü'minler dünyanın neresinde olursa olsun açlık ve susuzluk çeken insanların yardımına koşarlar. Hz. Yusuf'un (a.s.) çok nafîle oruç tuttuğu, kendisine bunun sebebi sorulduğunda aç ve susuz kalanları anlayıp yardımına koşmak için dediği nakledilir.

C. Organları Kontrol ve Arınma,

Gerçek manada oruç en azından bütün organlarla tutulandır. İmam Gazzâlî (ö.505/1111) Oruçü üç kategoride alır. Ona göre orucun en alt derecesi;

1. Avamın orucudur. Bu aç-susuz kalmak ve cinsel ilişkiden uzak durarak tutulan oruçtur.
2. İkincisi havâssın orucudur: Bu da gıybet, iftira gibi haramı dinlemeyerek kulağa; harama bakmayarak, teccüss yapmayarak göze; gıybet, iftira, çekiştirme, küfür, müstehcen fıkra gibi kötü sözden uzak tutarak dil; rüşvet, kumar, içki kadehi vb. gibi haramı tutmayarak ellere; haramlara gitmeyerek ayaklara ve haramı terk etmek suretiyle bütün organlara oruç tuturanların ibadetidir.
3. Üçüncüsü ise Havâssu'l-havâss'ın (kullukta en hassas olanlar) orucudur. Bu da kalbi mâsivâ'dan (Allah'tan başka ne varsa) temizlemek ve oraya girişine izin vermemek şeklinde tutanların orucudur.³

D. İradeyi Güçlendirme,

Oruç irade eğitimidir. Özellikle öfke ve ani hareketlerin kontrolünde oruçun etkili olduğunu belirtmek gerekir. Acıkan, susayan ya da şehveti kabaran bir insan oruçlu olduğu için sabırlı davranabiliyorsa bu iradeyi güçlendiren bir özellik taşır. Hz. Peygamber'in (s.a.s.)

³ *İhyâü 'ulûmi'd-dîn*, Beyrut, ts. (Dâru'l-Ma'rife), I, 234.

orucu sabrın yarısı olarak tanımlaması⁴ da bunu gösterir. İnsanın bir anlık öfke ile işlediği cinayetler, aile faciaları gibi sorunlar dikkate alınırsa sabrın değeri daha iyi anlaşılabilir.

Bu açıdan Hz. Peygamberin: “Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve değerli bir nimet verilmedi” hadisi oldukça anlamlıdır.⁵

E. İftar Yoluyla Paylaşım,

Paylaşımın unutulduğu ve bencilliğin öne çıktığı bir dünyada iftar ile gelen paylaşımın çok değerli bir eylem olduğu kendiliğinden anlaşılabilir. Hz. Peygamber bu konuda teşvikte bulunmuş ve bir oruçluya iftar yemeği veren kimsenin, oruçlunun sevabında bir eksilme olmaksızın onun alacağı kadar sevap alacağını bildirmiştir.⁶

Ancak Hz. Peygamber zenginlerin davet edilip fakirlerin de çağrılmadığı yemeği en kötü yemek olarak vasıflandırmıştır.⁷ Buna dikkat etmek gerekir. Ayrıca verilen yemeklerin bir yarışa dönüşmemesi, israf ve savurganlığa zemin hazırlamaması gerekir.

F. Kendini Dinleme: İ'tikâf

İ'tikâf, ibadet amaçlı olarak bir süre camide kalmayı ifade eden bir kavramdır. Hz. Peygamber bizzat camide itikafa girdiği gibi ümmetini de teşvik etmiştir. İ'tikâfin özellikle ramazanın son on gününde gerçekleştirilmesi önem arzeder. Çünkü kadir gecesini kuvvetle muhtemel bu zaman diliminde bulunmaktadır. Bu dönemde ise camide ibadet halinde bulunmak ona ayrı bir değer katar. Hz. Aişe, Peygamber efendimizin ramazan ayının son on günü geldiğinde ibadet için yoğun bir gayret içine girdiğini, gecesini ihya ettiğini ve ibadet için aile fertlerini uyandırdığını haber vermiştir.⁸

İ'tikâfa girerken kendini dinleyebileceği bir ortamı oluşturmak, zikir yapmak, tefekkürde bulunmak için Allah'ın evinde sakin bir ortamda bulunmak çok önemlidir ve bu sükuneti bozacak, dış dünya ile iletişimi devam ettirecek internet bağlantılı cep telefonu ve computer gibi teknik cihazları dışarıda bırakmak ve bütün irtibatı Allah'a tahsis etmek önemlidir.

G. Fıtır Sadakasıyla Tek Yürek ve Ortak Coşkuyu Yakalama

Fıtır sadakası ya da Türkçe'deki ifadesiyle “fitre” ramazan sonlarında bayram öncesinde fakirlere verilen belli miktardaki sadakadır. Bunun esas amacı yoksulların da hiç değilse o gün zaruri ihtiyaçlarını karşılamaları ve çocuklarının istediği bayramlıklarını alabilmeleri ve onların da bayram coşkusuna ortak olmalarıdır. Çünkü birileri sevinç ve coşku içinde bayram yaparken bir kısmının garip kalmaları bayrama gölge düşürür. Bu sebeple Hz. Peygamber: “Hiç değilse fakirleri bu gün bari dilenmeye muhtaç etmeyin” buyurmaktadır.⁹

H. Sağlığa Katkı,

Hz. Peygamber, “Oruç tutun sıhhat bulursunuz” buyurmuştur.¹⁰ Ayrıca Hz. Peygamber her nimetin bir zekatının olduğunu bedeninin zekatının da oruç olduğunu

⁴ İbn Mâce, “Sıyâm”, 44.

⁵ Buhârî, “Rikâk”, 20; Müslim, “Zekât”, 124.

⁶ İbn Mâce, “Sıyâm”, 45.

⁷ İbn Mâce, “Nikâh”, 25.

⁸ Buhârî, “Fazlu leyleti'l-Kadr”, 5; Müslim, “İ'tikâf”, 7.

⁹ Dârekutnî, III, 89; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IV, 292.

¹⁰ Ebû Nuaym el-İsfahânî, *et-Tıbbu'n-Nebevî*, Beyrut 2006, I, 236.

bildirmiştir.¹¹ Zekat malın kirini temizlediğine göre oruç da bedenın kirini temizler. İnsan vücudunun on bir ay boyunca depoladığı ve yedeğe aldığı enerjinin kullanılıp vücudun temizlenmesi, karaciğerin zehir temizleyen özelliği ve kendisinin de temizlemeye ihtiyaç duyması ve bunu da en iyi ramazan ayı boyunca tutulan oruç esnasında başarabilmesi sadece orucun faydalarından ikisidir. İnsan kendisine faydası ver diye oruç tutmaz. Aksi takdirde bu ibadet değil perhiz olur. Müslüman Allah emrettiği için ibadet yapar ve Allah da kullarının fadasına olmayan bir şeyi emretmez.

Ramazan ayında Kur'ânın iniş ve orucun yer alışı iki önemli özelliktir. Burada sadece öne çıkan birkaç hususa değinilmiştir.

Alınacak Dersler:

1. Ramazan ayı, iman ayıdır. İslam'ın adeta bir özetidir.
2. Ramazan ayı, Kur'an ayıdır.
3. Ramazan ayı: Muhasebe ayıdır.
4. Ramazan ayı, disiplin, nefsi terbiye ve güzel ahlak ayıdır.
5. Ramazan ayı, Rahmet, bereket, mağfiret ve ateşten kurtuluş ayıdır.
6. Ramazan ayı, dua ayıdır.
7. Ramazan ayı, Kadir gecesi ve itikaf ayıdır.

Not: Bu hafta;

1. Bakara süresinin 183. Ayatini tefsirden okuyunuz.

¹¹ İbn Mâce, "Sıyâm", 44.